

Provinciaal Uitvoeringsprogramma Bodemsanering 2024

UTSP-284521792-62750

05-03-2024

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Aanpak spoedlocaties en gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreinigingen	5
3. Diffuse bodemverontreiniging	7
4. Stimulering van derden	9
5. Nieuwe verontreinigingen en zeer zorgwekkende stoffen zoals PFAS	10
6. Nazorg	12
7. Informatiebeheer	13
8. Omgevingswet en warme overdracht	14
9. Ondergrond	15
10. Financiën en monitoring	16
Bijlage 1 Overzicht uitvoeringsprojecten 2024	17

1. Inleiding

In dit Provinciaal Uitvoeringsprogramma Bodemsanering 2024 (PUB 2024) bieden we een overzicht van onze uitvoerende taken op het gebied van de aanpak van bodemverontreinigingen. Het PUB 2024 is een vervolg op het Provinciaal Uitvoeringsprogramma Bodemconvenant 2016-2020, dat enkele keren is verlengd in verband met uitstel van de Omgevingswet (Ow). De Ow is uiteindelijk in werking getreden op 1 januari 2024.

Het PUB 2024 richt zich voornamelijk op de activiteiten ten aanzien van bodemsanering en -beheer. De landelijke en provinciale doelstelling is echter breder, namelijk om te komen tot een duurzaam en efficiënt beheer en gebruik van de bodem en ondergrond. Het gaat dan niet alleen om de bodemkwaliteit (en bodemsanering) maar ook om fysische en biologische kwaliteit, dus de vitaliteit van de bodem. Ook de 3D-ordering van de ondergrond moet meer aandacht krijgen. Deze verbreding zal terugkomen in een in 2024/2025 op te stellen Programma bodem en ondergrond. Dit sluit aan bij het in ontwikkeling zijnde nationaal Programma bodem en ondergrond en grondwater, dat naar verwachting in 2025 gereed is. Het PUB 2024 loopt in principe door totdat het Programma bodem en ondergrond in werking treedt, maar richt zich met name op 2024 omdat er nog geen definitief beeld bestaat van de financiering van de werkzaamheden na 2024.

Omdat veel werkzaamheden uit het vorige programma meerjarig doorlopen, worden in dit uitvoeringsprogramma met name de (bodemsanerings-)werkzaamheden beschreven die wij in 2024 in uitvoering zullen houden, zoals:

- De aanpak van de spoedlocaties, de uitvoering van een aantal saneringen in opdracht van de provincie en gebiedsgerichte aanpak van grondwater (hfdst. 2);
- De aanpak van diffuse verontreinigingen (hfdst. 3);
- Stimulering van derden (hfdst. 4);
- Aanpak van nieuwe verontreinigingen en zorgwekkende stoffen zoals PFAS (hfdst. 5);
- Nazorg (hfdst. 6);
- Informatiebeheer van bodem- en grondwaterverontreinigingen (hfdst. 7);
- Overdracht van Vergunningverlenende, Toezicht en Handhavende taken aan gemeenten onder de Ow en kennisdeling (hfdst. 8);
- Ondergrond (hfdst. 9);
- Financiering (hfdst. 10).

Het werkgebied van het PUB 2024 betreft de provincie Utrecht minus het grondgebied van de gemeenten Amersfoort en Utrecht. Deze gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de bodemtaken op hun grondgebied en krijgen hiervoor van het Rijk direct de benodigde financiële middelen.

Rol van de provincie Utrecht

In dit PUB 2024 is een overzicht opgenomen van onze werkzaamheden die moeten leiden tot het behalen van de doelstellingen uit de landelijk gemaakte afspraken. We werken aan drie typen activiteiten:

- Het regisseren van de aanpak van de spoedlocaties. Spoedlocaties zijn locaties met risico's voor mens, plant of dier of verspreiding, als gevolg van de bodemverontreiniging. We houden de vinger aan de pols wat betreft de voortgang en rapporteren daarover aan het Ministerie van IenW;
- Het uitvoeren van bodemonderzoeken en -saneringen. Als duidelijk is dat een andere partij niet verantwoordelijk is voor de aanpak van een bodemverontreiniging, onderzoeken we of er sprake is van onaanvaardbare risico's als gevolg van de verontreiniging. Als dat het geval is, dan zullen door ons maatregelen worden getroffen;
- Het adviseren en stimuleren van gemeenten, de omgevingsdiensten en private partijen bij de aanpak van (diffuse) bodemverontreiniging en gebiedsgericht grondwaterbeheer. Onze ondersteuning bestaat uit het aanbieden van informatie en specifieke kennis. Bovendien verdelen we op grond van verschillende subsidieregelingen budget onder bedrijven en particulieren.

Daarnaast is de provincie bevoegd gezag voor de Wet bodembescherming (Wbb). De taken hiervoor hebben betrekking op vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) en zijn sinds 1 juli 2014 gemandateerd aan de Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht (RUD Utrecht). Deze VTH taken zijn onder de Omgevingswet per 1 januari 2024 voor de vaste bodem grotendeels overgegaan naar gemeenten. De provincie blijft nog wel bevoegd gezag voor saneringen in het grondwater vanuit onze verantwoordelijkheid voor het behalen van de Kader Richtlijn Water (KRW) doelstellingen.

Financiering werkzaamheden

De werkzaamheden uit dit PUB zijn merendeels Rijks gefinancierd. Onder het Bodemconvenant 2016-2020 was er voor deze hele periode een bedrag beschikbaar van € 14.513.675,- dat grotendeels als doeluitkering door het ministerie van IenW beschikbaar is gesteld. Het restant hiervan zit in de Egalisatiereserve bodemsanering. Vanaf 2021 wordt het budget als een jaarlijkse Specifieke Uitkering (SPUK) Bodem beschikbaar gesteld. In hoofdstuk 10 gaan wij hier verder op in.

2. Aanpak spoedlocaties en gebiedsgerichte aanpak van grondwaterverontreinigingen

Risico's door bodemverontreiniging

We spreken van een spoedlocatie wanneer is vastgesteld, dat er door bodemverontreiniging onaanvaardbare risico's voor de mens of het milieu aanwezig zijn. Overigens is er meestal geen sprake van acuut gevaar, maar bij langdurige blootstelling kunnen er als gevolg van de verontreiniging risico's ontstaan. Hierbij kunnen we de volgende risico's onderscheiden:

- Humane risico's: bijvoorbeeld door inademing van verontreinigde binnenlucht, door consumptie van groenten uit de tuin of door inademing van asbestvezels;
- Verspreidingsrisico's: bijvoorbeeld door een omvangrijke verontreiniging in het grondwater of door bedreiging van een beschermd grondwaterbeschermingsgebied (drinkwater) of natuurgebied;
- Ecologische risico's: de verontreiniging vormt een bedreiging voor planten en/of dieren.

In veel gevallen merken mensen niets van de verontreiniging, bijvoorbeeld omdat bestrating contact met de verontreiniging onmogelijk maakt of omdat de verontreiniging op grotere diepte in de bodem aanwezig is. Om risico's op de lange termijn tegen te gaan, is het wel belangrijk dat de bodem bij de spoedlocaties binnen enkele jaren wordt gesaneerd. Op veel locaties is daar door ons of door anderen al mee gestart.

Zoals in 2009 landelijk is afgesproken hebben we een lijst opgesteld van de spoedlocaties. De lijst is gebaseerd op een initiële lijst van 750 'verdachte' locaties. Op deze locaties vermoeden we op basis van historische bedrijfsactiviteiten dat door de bodemverontreiniging onaanvaardbare risico's aanwezig zijn.

Actuele spoedlijst

Per 1 oktober 2023 staan er nog 34 spoedlocaties op onze spoedlijst. Deze locaties zijn als volgt verdeeld:

- 6 locaties met humane risico's;
- 27 locaties met verspreidingsrisico's;
- 7 locaties met ecologische risico's.

Omdat er bij meerdere locaties sprake is van zowel humane risico's als verspreidings- of ecologische risico's, is het totaal aantal spoedlocaties geen optelsom van bovenstaande aantallen (40), maar bedraagt het totaal aantal spoedlocaties 34 locaties. Met name de laatste jaren constateren we een daling van het aantal spoedlocaties omdat wij en anderen de locaties saneren. Hoewel nog niet alle humane spoedlocaties zijn gesaneerd en daarmee niet van de spoedlijst worden verwijderd, zien we wel dat de humane risico's ter plaatse van alle spoedlocaties worden beheerst door het nemen van sanerende maatregelen of tijdelijke beveiligingsmaatregelen.

Naast onze inventarisatie en selectie van de spoedlocaties houden we het overzicht op de aanpak van de spoedlocaties door derden en die wij zelf uitvoeren. We monitoren de voortgang en rapporteren daarover jaarlijks aan het Ministerie van IenW.

Aanpak spoedlocaties: onze uitvoerende rol

Naast de regierol hebben we zelf een aantal spoedlocaties in uitvoering. Het gaat om saneringen waarbij er op grond van het juridisch instrumentarium van de Wbb geen (of slechts deels) veroorzakers of eigenaren zijn aan te spreken. Het gaat om de volgende saneringen:

- Mastwijkerdijk nabij 96 in Montfoort;
- Woudenbergseweg 68 in Maarsbergen;
- Zandpad achterterrein Maarssen;
- Oeverweg 4-6 Montfoort;
- Oude Postweg 8a Austerlitz;
- Ossenwaard in Cothen;
- Hoge Rijndijk 8 Woerden.

Bovenstaande projecten worden gefinancierd vanuit de middelen verkregen uit de SPUK Bodem 2021, 2022 en 2023 dan wel vanuit de middelen die in de reserve bodemsanering zijn opgenomen.

Daarnaast is er een tweetal locaties die de provincie oppakt vanuit haar rol als eigenaar:

- Stortplaats Ketelweg Veenendaal;
- PFAS verontreiniging voormalige luchtmachtbasis Soesterberg.

De financiering hiervan is afkomstig uit andere programma's en daarom niet opgenomen in dit programma.

Gebiedsgerichte aanpak

Het oorspronkelijke uitgangspunt van de Wbb is dat sanering van ernstige verontreinigingen gevalsgericht dient te worden aangepakt. In de praktijk blijkt echter dat ernstige bodemverontreinigingen in het grondwater in stedelijke gebieden ter plaatse van oude industrie- en bedrijventerreinen zich vaak zodanig met elkaar hebben vermengd, dat een gevalsgerichte aanpak niet goed mogelijk is of niet kosteneffectief is. Vaak stagneert de aanpak van deze grootschalige grondwaterverontreinigingen daardoor. Als gevolg hiervan stagneert in deze stedelijke gebieden vaak ook de herontwikkeling, zowel bovengronds als ondergronds. De aanpak van deze grondwaterverontreinigingen moet daarom op een grotere schaal en meer geïntegreerd met andere ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden. Dit noemen we gebiedsgericht grondwaterbeheer (GGB).

De afgelopen jaren leende alleen de problematiek in de gemeente Woerden zich voor een gebiedsaanpak. De gemeente Woerden heeft voor de grondwaterverontreiniging in het centrum van Woerden een gebiedsbeheerplan vastgesteld. De provincie heeft via een beschikking op grond van de Wet Bodembescherming met het plan ingestemd. De gemeente Woerden werkt hierin nauw samen met de provincie Utrecht en Drinkwaterbedrijf Oasen. De onderlinge afspraken zijn vastgelegd in een convenant dat door alle partijen is ondertekend. Het beheer heeft onder andere ten doel ruimtelijke ontwikkelingen te stimuleren, te werken naar een betere grondwaterkwaliteit en de drinkwaterwinning van Oasen te beschermen.

Kosten

De kosten van alle projecten zijn opgenomen in bijlage 1. Hierin is ook opgenomen of de kosten betaald worden uit de SPUK bodem middelen of de reserve bodemsanering.

Spoedlocaties

De kosten voor de aanpak van de spoedlocaties inclusief inhuur van enkele bodemadviseurs bedragen naar verwachting € 1.429.200,=. Voor het grootste deel worden de kosten betaald uit de SPUK bodem middelen.

GGB aanpak

De kosten voor het gebiedsgericht grondwaterbeheer Woerden bedragen naar verwachting € 490.789,=. Dit betreft met name de opname van de sanering van de pluim van de verontreiniging aan de Hoge Rijndijk in het GGB. Deze kosten worden betaald uit de SPUK bodem middelen.

3. Diffuse bodemverontreiniging

Een diffuse verontreiniging is ontstaan door een diffuse belasting van de bodem, waardoor deze niet kan worden teruggevoerd op één of enkele specifieke bronnen, en waarvoor kenmerkend is dat deze zich veelal voordoet in een groot gebied, met daarbinnen soms relatief grote concentratieverschillen.

In de provincie Utrecht zien we een diffuse verontreiniging met name bij ophooglagen. Deze diffuus verontreinigde ophooglagen treffen we vooral aan ter plaatse van:

- Oude binnensteden;
- Toemaakdekgebied.

In de oude binnensteden is het bekend dat de bodem vaak sterk verontreinigd is met zware metalen. Lokaal worden daarbij gehalten aangetoond die onaanvaardbare humane risico's veroorzaken. Vanwege het incidentele karakter gaan we er echter van uit dat dit in de oude binnensteden geen structureel probleem is. Daar waar er locaties worden aangetroffen die vanwege risico spoedeisend moeten worden aangepakt worden deze als spoedlocatie behandeld (zie hfdst. 2). Daarom beperken we ons hierbij tot de diffuse verontreiniging in het toemaakdekgebied en bijvoorbeeld gebieden waar veel bestrijdingsmiddelen voorkomen. Hiervoor maken wij samen met gemeenten en omgevingsdiensten gebiedsgericht beleid.

Toemaakdek

Toemaakdekgronden zijn sinds de middeleeuwen bij de turfwinning in het veengebied ontstaan. Turfschippers brachten als retourvracht stadsafval, zand en mest mee en boeren verspreidden deze toemaakmaterialen over het drassige veenland om de structuur en vruchtbaarheid van de bodem te verbeteren. De oppervlakte van het toemaakdekgebied in de provincies Utrecht en Zuid-Holland bedraagt circa 6.000 ha.

In het toemaakdekgebied komen structureel verhoogde gehalten lood voor. Dit betreft een diffuse verontreiniging, waarvan de aangetoonde gehalten ruwweg variëren van de tussenwaarde tot boven de interventiewaarde. Aangezien de verontreiniging een sterk heterogeen karakter heeft, is moeilijk in te schatten of op een perceel binnen het toemaakdekgebied sprake is van een ernstige verontreiniging. Op basis van onderzoek in het landelijke gebied binnen het toemaakdekgebied kan worden gesteld dat de kans dat een perceel ernstig verontreinigd is en maatregelen moeten worden getroffen zeer klein is. Bij een overschrijding van de risicogrenswaarde voor lood voor de functie Wonen met tuin kan dan sprake zijn van humane risico's en daarmee van humane diffuse spoedlocaties. Deze humane risico's hebben met name betrekking op jonge kinderen (0-6 jaar), die bij het spelen grond verontreinigd met lood kunnen binnenkrijgen. Lood kan bij jonge kinderen een negatieve invloed hebben op de ontwikkeling van het zenuwstelsel, waardoor op populatieniveau een verlies aan IQ-punten kan optreden.

De provincie heeft in september 2019 beleid opgesteld ten aanzien van de aanpak van diffuus lood. Het is lang niet altijd nodig om de verontreiniging te saneren (bijv. door het aanbrengen van een leeflaag). Blootstelling aan diffuus lood kan bijvoorbeeld ook worden tegengegaan door het geven van gebruiksadviezen, aanbrengen van verharding, het inzaaien van gras, het afschermen van een deel van de tuin, het aanbrengen van houtsnippers enz.

Verder heeft de provincie Utrecht in samenwerking met diverse gemeenten 65 kinderspeelplekken en diverse grootschalige moestuinen binnen de provinciegrenzen onderzocht. Vrijwel overal zijn de aangetoonde loodgehalten binnen de aanvaardbare normen. Waar nodig, worden maatregelen genomen.

Daarnaast onderzoeken we in nauw overleg met het RIVM de biobeschikbaarheid van lood (de mate waarin lood wordt opgenomen door het lichaam) in de meest voorkomende bodemsoorten binnen de provincie. Dit moet er, samen met data-analyse en eventueel onderzoek, toe bijdragen dat we de loodproblematiek op lokaal niveau scherper in beeld kunnen krijgen. Inmiddels kunnen we concluderen dat de landelijk gebruikte normen voor de biobeschikbaarheid van lood op lokaal niveau veelal (veel) lager ligt waardoor de loodrisico's op veel plekken worden overschat. In 2024 krijgen wij door onderzoek hierover meer duidelijkheid.

In 2019 heeft de provincie een subsidieregeling voor gemeenten opgesteld voor de aanpak van diffuus lood. Gemeenten konden maximaal € 30.000,- verkrijgen voor het opstellen van een programmatische aanpak voor diffuus lood in hun gemeente en maximaal € 225.000,- voor onderzoek en aanpak van diffuus lood. Met de overgang naar de Ow verschuiven de taken en verantwoordelijkheden m.b.t. bodem van provincie naar gemeente. Vanaf 2024 kunnen gemeenten ook zelf SPUK bodem middelen aanvragen voor de aanpak van diffuus lood. Om die reden trekken wij met ingang van 2024 de subsidieregeling voor gemeenten in.

Aanpak diffuus lood De Ronde Venen

Op het toemaakdek in de gemeente De Ronde Venen (DRV) is de problematiek met diffuus lood verontreinigde gebieden prominent aanwezig. Met de gemeente DRV zijn wij daarom een traject gestart voor de aanpak van diffuus lood in particuliere tuinen, waaronder ook sta- en ligplaatsen van woonboten vallen. Inmiddels zijn circa 1000 tuinen onderzocht. In 21 tuinen, dus in ongeveer 2% van de gevallen, zijn vooralsnog maatregelen nodig. Door het contracteren van een geschikte aannemer nemen wij, op basis van een gestandaardiseerde aanpak, maatregelen om ter plaatse van deze tuinen de onaanvaardbare risico's te minimaliseren.

Inmiddels hebben wij een projectbureau opgericht dat met ruim € 6 mln. SPUK bodem middelen de problematiek onderzoekt en waar mogelijk aanpakt door maatwerk maatregelen. De provincie is ontvanger van de Rijkssubsidie en opdrachtgever van de onderzoeken en maatregelen. Wij werken daarin samen met de gemeente DRV, de RUD Utrecht en de Omgevingsdienst Regio Utrecht. In 2024 zullen er maatwerk maatregelen worden uitgevoerd.

Kosten

De kosten voor de aanpak van diffuus lood in DRV bedragen in 2024 naar verwachting € 910.000,-. Deze kosten worden betaald uit de SPUK bodem middelen.

4. Stimulering van derden

Informatisering en advisering

Belangrijke taken bij de stimulering van andere partijen zijn informatieoverdracht, het beschikbaar stellen van informatie en het bieden van deskundig advies:

- We stellen aan derden informatie beschikbaar over gevallen van bodemverontreinigingen via het provinciale en landelijke bodemloket. In hoofdstuk 7 wordt het informatiebeheer uitgebreider beschreven;
- Naast het actief verstrekken van informatie, het geven van advies en het aanbieden van momenten om kennis en ervaring uit te wisselen, bieden we de onderstaande subsidiemogelijkheden voor particulieren en bedrijven aan. Voor het verlenen en verstrekken van deze subsidies doen wij de inhoudelijke beoordeling.

Subsidie voor gemeenten

Gemeenten konden tot 2024 subsidie aanvragen voor het uitvoeren van hun bodemactiviteiten in het stedelijk gebied via de Uitvoeringsverordening subsidie bodemsanering provincie Utrecht. Hierbij konden gemeenten subsidie aanvragen voor het uitvoeren van bodemonderzoek, bodemsanering of gebiedsgericht grondwaterbeheer. In 2023 is een bedrag van € 225.000,- verstrekt van de beschikbare € 639.547,=. Omdat gemeenten vanaf 2024 rechtstreeks budget via de SPUK-regeling kunnen aanvragen voor diffuus lood, PFAS en nieuw ontdekte locaties met humane risico's (zgn. toevalsvondsten), trekken wij de subsidieregeling voor gemeenten met ingang van 1 januari 2024 in.

Subsidie voor eigenaren/erfpachters van eigen woningen

Met het opstellen van een nieuwe uitvoeringsverordening voor subsidie aan gemeenten in 2012 hebben we direct de subsidieverordening voor bodemsanering ter plaatse van eigen woningen geactualiseerd en opgenomen in de Uitvoeringsverordening subsidie bodemsanering provincie Utrecht. Eigenaren/erfpachters van eigen woningen op een ernstig verontreinigd perceel kunnen subsidieaanvragen indienen. Het gaat om een bijdrage in de subsidiabele kosten tot ten hoogste € 30.000,=. Op basis van het aantal aanvragen van eerdere jaren houden we in de periode 2024 rekening met een subsidieplafond van € 150.000,=.

Bedrijvenregeling

Bovenstaande subsidie voor particulieren is een provinciale subsidieregeling, dit in tegenstelling tot de Bedrijvenregeling. Hierbij kunnen bedrijven subsidie aanvragen voor de sanering van bodemverontreiniging op hun bedrijfsterrein. Deze regeling is een subsidie van het Rijk, waarvoor wij de inhoudelijke beoordeling bij de subsidieverlening en -vaststelling verrichten. In 2007 hebben we bedrijven en instanties schriftelijk geïnformeerd over de Bedrijvenregeling. Deze mailing heeft geleid tot zo'n 400 aanmeldingen die, om in aanmerking te komen voor een subsidieaanvraag, vóór 1 januari 2008 moesten worden ingediend. Op 18 mei 2015 is het Convenant Bodem en Bedrijfsleven door de staatssecretaris van IenW, VNO-VCW en MKB Nederland ondertekend. Hierin is afgesproken dat de termijn voor het indienen van een melding voor subsidieverlening voor de Bedrijvenregeling eind 2023 is en dat er vervolgens tot 2025 aanvragen kunnen worden gedaan. Verder zijn de voorwaarden voor de subsidieverlening versoepeld.

Kosten

In de raming voor de periode 2024 zijn kosten opgenomen voor:

- a. De subsidieregeling voor eigenaren/erfpachter. Hierbij houden we rekening met de subsidie met een maximum van € 150.000,=;
- b. De subsidieregeling voor bedrijven. Aangezien deze subsidie door het ministerie van IenW wordt verstrekt, houden we hierbij alleen rekening met de apparaatskosten;
- c. De subsidieregeling voor gemeenten wordt ingetrokken omdat gemeenten vanaf 2024 zelf rechtstreeks bij het Rijk budget kunnen aanvragen.

De kosten worden betaald uit de reserve bodemsanering.

5. Nieuwe verontreinigingen en zeer zorgwekkende stoffen zoals PFAS

PFAS

PFAS is een afkorting van Per- of poly-fluor alkyl stoffen. Het zijn fluorhoudende koolwaterstoffen. PFAS is een somparameter, er zijn circa 6.000 verschillende stoffen die onder PFAS vallen waarvan PFOS, PFOA en GenX de bekendste zijn. Door de eigenschappen zijn PFAS sinds de jaren 50 van de vorige eeuw bij de chemische industrie zeer geliefd. PFAS zijn:

- Water-, vet- en vuilafstotend;
- Brandwerend;
- Oppervlakte-actief;
- (Bijna) onverwoestbaar.

Door deze eigenschappen hebben PFAS veel toepassingen gekregen. PFAS werden verwerkt in of gebruikt bij: blusschuim, teflon, metaalverwerking, textielindustrie, papier, verf, hydraulische vloeistoffen, cosmetica, bestrijdingsmiddelen etc.

Maar aan de eigenschappen van PFAS kleven ook nadelen. PFAS zijn:

- Persistent. PFAS zijn niet of nauwelijks afbreekbaar;
- Bio-accumulatief. PFAS hopen zich op in de voedselketen;
- Toxisch. PFAS tasten het immuunsysteem aan en zijn mogelijk carcinogeen.

Enkele jaren geleden kwam PFAS in het nieuws. Nederland zat 'op slot' omdat grondverzet van PFAS-houdende grond niet meer mogelijk was. Daarbij bleek dat bijna alle grond licht PFAS-houdend was. Inmiddels is voor grondverzet door het Rijk beleid gemaakt en is grondverzet van licht PFAS-houdende grond weer mogelijk. Maar in de loop van de tijd blijkt het PFAS-probleem veel omvangrijker te zijn. PFAS is aanwezig in oppervlaktewater, water- en landbodem en er rijzen vragen over lozingen, vergunningverlening en handhaving en de kwaliteit van het drink- en zwemwater.

Om de leden van Provinciale Staten (PS) op de hoogte te stellen van de rol van de provincie bij de verschillende milieucapartimenten is door het college van Gedeputeerde Staten op 23 januari 2024 een brief hierover aan PS verstuurd.

Landbodem

Diffuus verontreinigde grond

Door de RUD en ODRU zijn achtergrondgehalten voor PFAS bepaald en door de gemeenten is gebiedsgericht beleid voor grondverzet vastgelegd. Met name in het zuidwesten van de provincie komen licht verhoogde gehalten aan PFOA voor. Deze gehalten worden veroorzaakt door depositie (neerslag) van emissies door Chemours in Dordrecht. Voor grondverzet binnen deze regio betekent dit dat de grond eerst gekeurd moet worden voordat hergebruik mogelijk is. Voor het grondverzet buiten deze regio geldt deze verplichting niet.

Verontreinigde locaties

Daar waar maatregelen nodig zijn, zoals een bodemsanering, voeren wij die uit (met middelen van de Rijksoverheid). Er zijn in de provincie Utrecht drie locaties waar de bodem ernstig is verontreinigd met PFAS. Dit betreft een tweetal locaties ter plaatse van de voormalige vliegbasis Soesterberg waar in het verleden brandweeroefeningen met PFAS-houdend blusschuim zijn uitgevoerd. In de kern van de verontreinigde locaties bevinden zich sterk verhoogde gehalten aan PFAS, die risico's kunnen opleveren voor mens en milieu. Daarom zal er een sanering uitgevoerd worden. Op dit moment vinden de voorbereidingen plaats om de bodemsanering uit te voeren. Uiteraard zorgt de provincie ervoor dat tot de daadwerkelijke sanering er geen mensen blootgesteld worden aan de PFAS verontreiniging ter plaatse. Een onderdeel van de sanering zal bestaan uit een PFAS-kennisprogramma, dat de provincie Utrecht samen met het Rijk gaat opzetten. De sanering van de locaties op de voormalige vliegbasis Soesterberg en het kennisproject worden uitgevoerd in opdracht van het Programma Hart van de Heuvelrug en zijn geen onderdeel van dit programma. Provinciale Staten zijn van de sanering en de vaststellingsovereenkomst met het Rijk op 28 november 2023 via een statenbrief op de hoogte gesteld.

De derde locatie betreft een verontreiniging met PFAS in het diepe grondwater in de nabijheid van de drinkwaterwinning Soestduinen van Vitens. Aanvullend onderzoek moet uitwijzen wat de omvang van de verontreiniging is, of er een bronlocatie voor de verontreiniging is te herleiden en in hoeverre de verontreiniging een bedreiging vormt voor de drinkwaterwinning. De resultaten van het onderzoek worden in de loop van 2024 verwacht. Op dit moment wordt het drinkwater niet bedreigd door de vervuiling en is er geen acuut gevaar voor mensen of dieren. Op termijn, denk aan jaren, kan dat anders zijn. Daarom monitoren wij de kwaliteit van het grondwater in de nabijheid van de waterwinning en onderzoeken we ook wat de beste methode is om het grondwater te kunnen saneren.

De provincie doet ook onderzoek in de bodem naar de zogenaamde PFAS-aandachtlocaties. Dit zijn locaties waar de bodem door het gebruik van PFAS of PFAS-houdende materialen mogelijk verontreinigd is geraakt. Denk bijvoorbeeld aan brandweeroefenplaatsen, papierindustrie, textielindustrie en (voormalige) stortplaatsen. In eerste instantie moeten alle locaties worden geïnventariseerd. In een later stadium wordt daadwerkelijk bodemonderzoek verricht op de meest verdachte locaties. Naar verwachting zal dit veldonderzoek in de loop van 2024 uitgevoerd worden, momenteel vindt reeds onderzoek plaats op enkele verdachte locaties. Niet uit te sluiten is dat er op basis van dit onderzoek meer verontreinigde locaties zullen worden ontdekt.

Concrete acties PFAS

- We proberen meer bewustwording te creëren, zowel bij inwoners als bij bedrijven in de provincie. In welke producten zit PFAS, wat zijn mogelijke alternatieven daarvoor, hoe kunnen we de blootstelling aan PFAS zo veel mogelijk beperken, welke afvalstromen bevatten PFAS en hoe kunnen we die afvalstromen zo veilig mogelijk verwerken;
- Als er op locaties sprake is van onaanvaardbare risico's, nemen we actief sanerende maatregelen om die risico's weg te nemen, zoals op de voormalige vliegbasis Soesterberg. Voorwaarde is natuurlijk wel dat hiervoor voldoende middelen beschikbaar zijn;
- We doen onderzoek op locaties waar (mogelijk) met PFAS is gewerkt;
- Daarnaast starten we bij de sanering op de voormalige vliegbasis Soesterberg een kennisprogramma. Met de kennis die we bij de sanering opdoen kunnen andere verontreinigde locaties in Nederland efficiënter worden gesaneerd;
- Samen met de andere provincies lobbyen we op een verbod op het gebruik van PFAS in de EU en voor een strengere regelgeving voor bedrijven op landelijk niveau.

Drugsdumping

Net als in de rest van Nederland worden ook binnen de provincie Utrecht steeds vaker verontreinigingen ten gevolge van drugsafvaldumpingen gevonden. In incidentele gevallen, zoals aan de Spoorlaan 35 in Overberg, leidt dit tot zeer omvangrijke verontreinigingen van de bodem. Voor de bodemsanering van deze locatie heeft de provincie een bedrag van € 2,4 mln. aan SPUK bodem middelen ontvangen waarvan in 2024 € 1,6 mln. aan de gemeente Utrechtse Heuvelrug ter beschikking wordt gesteld voor de uitvoering van de sanering.

Verder kan er subsidie worden aangevraagd voor het opruimen van drugsafvaldumpingen. Dit is een landelijke subsidie die via BIJ12 wordt toegekend (www.bij12.nl). De regeling is bestemd voor particulieren en bedrijven die eigenaar of erfpachter zijn van een locatie waar een drugsafvaldumping is gedaan. Daarnaast kunnen ook gemeenten, omgevingsdiensten en waterschappen subsidie aanvragen. De subsidie heeft een maximum van € 200.000,- per verontreinigde locatie.

Kosten

De kosten voor de aanpak van PFAS verontreinigingen en het voormalige drugslab worden geheel gefinancierd vanuit de SPUK bodem middelen. De kosten bedragen naar verwachting:

- € 245.000,- voor het onderzoek naar de PFAS-aandachtslocaties;
- € 328.300,- voor het onderzoek bij Tammer 2 (grondwaterbeschermingsgebied Soestduinen);
- € 1.631.741,- voor de sanering bij het voormalige drugslab Spoorlaan 35 Overberg.

6. Nazorg

Na het afronden van de actieve fase van een sanering en het indienen van een evaluatierapport, kan het bevoegde gezag in de beschikking van het evaluatierapport verplichtingen opnemen voor de nazorg van de na sanering achtergebleven restverontreiniging. Met name bij een omvangrijke grondwaterverontreiniging kan dit leiden tot een jarenlange nazorgverplichting die bestaat uit het regelmatig monitoren van de grondwaterkwaliteit.

In de afgelopen periode zijn reeds enkele nazorgprojecten afgerond. Wij hebben momenteel nog slechts twee nazorgprojecten in uitvoering, namelijk Dagra Bunschoten UT031200002 en Achter Herenweg 247 De Ronde Venen.

Bij Dagra is er praktisch gezien, sprake van een beheerste situatie. De pluim wordt afgevangen door de aangrenzende waterpartij en daarmee wordt de verspreiding beheerst. Bevoegd gezag (RUD Utrecht) is gevraagd in te stemmen de nazorg te beëindigen. Wij zijn met het waterschap hierover in gesprek. Openstaande actie voor 2024 is dan nog het opheffen van de ondergrondse waterzuivering na externe communicatie met de omgeving.

Bij de locatie Achter Herenweg 247 in De Ronde Venen is gesaneerd in jaren '80-'90. Om vergaande inzijing te voorkomen is een (eeuwigdurende) actieve beheersmaatregel ingesteld. Na een geotechnische beschouwing van de beschikbare informatie blijkt dat de beheersmaatregel mogelijk kan worden stopgezet in samenspraak met bewoners, monitoring en plaatselijke ophoging. Hiertoe dient eerst een stopproef te worden uitgevoerd. Deze aanpak wordt in 2024 afgestemd met de RUD en vervolgens uitgevoerd i.s.m. de bewoners.

De verwachting is dat deze projecten in de komende jaren zullen worden afgerond.

Kosten

De kosten voor de nazorg bij Dagra en Achter Herenweg bedragen naar verwachting € 130.000,=. De kosten worden betaald uit de SPUK bodem middelen.

7. Informatiebeheer

De afgelopen jaren zijn wij door de komst van de Ow gestart met het project 'de Warme Overdracht van bodemtaken aan gemeente'. Het is voor gemeente belangrijk om te weten welke bodeminformatie er al beschikbaar is zoals uitgevoerde bodemonderzoeken, besluiten van de provincie hierover en of saneringen zijn uitgevoerd. Binnen dit project zijn wij bezig geweest met het inventariseren en digitaliseren van de bij de provincie beschikbare bodeminformatie in het Bodem Informatie Systeem (BIS). Daarnaast is de in het BIS beschikbare informatie kwalitatief gecheckt. Doel hiervan was dat deze informatie bij de inwerkingtreding van de Ow beschikbaar is voor gemeenten, die vanaf dat moment bevoegd gezag zijn en verantwoordelijk zijn voor de bodemkwaliteit binnen hun grondgebied. Hiertoe is per gemeente een locatielijst opgesteld met locaties waarvoor gemeenten per 1 januari 2024 verantwoordelijk zijn. E.e.a. is in nauw overleg met gemeenten en beide omgevingsdiensten uitgevoerd.

Door externe ontwikkelingen (o.a. verglazing, locatieontwikkelingen, diffuse verontreinigingen, druk op de ondergrond) en de opname van milieuhygiënische informatie in de Basisregistratie Ondergrond is de vraag naar bodeminformatie de afgelopen jaren sterk toegenomen. Daarnaast rees het besef dat er de afgelopen decennia voor vele tientallen miljoenen euro's is geïnvesteerd in bodemonderzoek en dat hergebruik van deze informatie zeer waardevol is. We hebben daarom besloten om het verzamelen en uniform ontsluiten van bodeminformatie voort te zetten en het ontwikkelen van een 'knooppunt bodeminformatie'. De uitvoering wordt in opdracht van de provincie door de RUD uitgevoerd, met ondersteuning van de ODRU.

Concreet betekent dit dat wij op uniforme wijze alle bodem- en ondergrondinformatie die provincie en gemeenten beschikbaar hebben (zowel BIS-data als documenten) verzamelen, beheren en laagdrempelig (digitaal, via een kaart) ontsluiten.

Belanghebbenden zijn hierdoor in staat om alle beschikbare informatie van een specifieke locatie of een gebied te achterhalen en te gebruiken. Opdrachtgevers vinden hier informatie voor hun maatschappelijke opgaven, (grootschalige) ontwikkelingen en bedrijven en burgers vinden hier de informatie die ze nodig hebben bij hun initiatieven. Hierbij is het uitgangspunt dat deze informatie goed vindbaar, volledig, uniform, correct en actueel is. Voor zover de informatie niet toereikend is voor de beoogde initiatieven, blijft de RUD het bodemloket als dienst aanbieden waar men aanvullende vragen kan stellen. Bijkomend voordeel is dat, bij een goed functionerend knooppunt, het aantal benodigde uren voor het bemensen van het bodemloket drastisch vermindert (efficiencywinst en kostenoptimalisatie door automatisering van het proces).

Inmiddels beheren ODRU en RUD het overgrote deel van de Utrechtse bodeminformatie (van zowel provincie als gemeenten). Door samenwerkingsafspraken m.b.t. delen van informatie, een uniforme werkwijze en het standaardiseren van XML-gebruik (geautomatiseerd uitwisselen van gegevens i.p.v. handmatig) promoten we o.a. het optimaal hergebruiken van bodeminformatie en de toekomstige uitwisseling met de Basisregistratie Ondergrond (BRO).

Kosten

In 2023 hebben wij een opdracht van ruim € 465.000,- aan de RUD verstrekt voor het realiseren van dit knooppunt. Daarnaast leveren wij vanuit de provincie een projectleider die de RUD (en ODRU) aanstuurt. Nog niet alle werkzaamheden zijn uitgevoerd. In 2024 is de verwachting dat nog een bedrag van € 215.000,- van de gegeven opdracht van € 465.000,- benodigd zal zijn en een aanvullende opdracht van € 50.000,-. De kosten worden betaald uit de reserve bodemsanering.

8. Omgevingswet en warme overdracht

Met de komst van de Ow op 1 januari 2024 zijn de bevoegdheden en de bijbehorende taken vanuit de huidige Wbb overgegaan van provincie naar gemeenten. De gemeenten zijn bevoegd gezag voor de vaste bodem. De waterschappen blijven bevoegd gezag voor het saneren van waterbodems en krijgen ook taken gericht op grondwaterkwaliteit. De uitvoering van taken die onder het overgangsrecht vallen, zoals de aanpak van de spoedlocaties, verplichtingen die voortvloeien uit de Kader Richtlijn Water (KRW) en de Grondwaterrichtlijn (GWR) blijven bij de provincie en is hiervoor bevoegd gezag. Hoewel er veel gesproken wordt over een overdracht van bodemtaken is er feitelijk sprake van een wettelijke overdracht van bevoegdheden en de taken en rollen die erbij horen.

Het Convenant bodem en ondergrond (2016-2020) is eind 2020 komen te vervallen en in 2022 vervangen door Bestuurlijke afspraken. In december 2022 hebben IenW, VNG, IPO en UvW namens de gezamenlijke overheden geconstateerd dat de ontwikkelingen op het terrein van bodem en ondergrond het noodzakelijk en gewenst maken om de samenwerking op dit terrein te continueren. De afspraken gelden tot en met 2030. De gemaakte afspraken hebben betrekking op:

- De samenwerkingsagenda bodem en ondergrond;
- De vervolgaanpak herstelmaatregelen bodem;
- Kennisontwikkeling en -deling;
- Robuuste uitvoering;
- Het financiële kader;
- Governance, monitoring en evaluatie.

In vervolg op het bodemconvenant hebben de convenantpartijen (IenW, IPO, VNG en UvW) ook afgesproken de overdracht van taken en verantwoordelijkheden zo warm mogelijk te laten verlopen. De 'warme' overdracht moet bevorderen dat op het moment dat de Ow van kracht wordt, gemeenten en waterschappen hun bevoegd gezag taak kunnen uitvoeren, hun verantwoordelijkheden kennen, de kennis hebben, en gebruik kunnen maken van alle bodemdata en aanwezige provinciedossiers (taken van provincies in goede samenwerking naar gemeenten en waterschappen zijn overgedragen). Tussen provincie, waterschappen en gemeenten zijn goede afspraken gemaakt. Bij de warme overdracht is sprake van een transitieproces en gaat over hoe we onder de Ow gaan samenwerken aan bodem en grondwaterkwaliteit.

De afgelopen jaren is veel aandacht geweest voor de warme overdracht. 2024 wordt een spannend jaar voor alle stakeholders omdat dan duidelijk wordt wat de praktijk ons bij het uitvoeren van de nieuwe taken brengt. De beide omgevingsdiensten ODRU en RUD Utrecht hebben een aanvullende opdracht van de provincie om de nieuwe taken en rollen goed vorm te geven. Het betreft een bedrag van € 78.976,50 voor 2024.

In een begeleidingsgroep 'transitie agenda bodem en grondwater' is het proces van de warme overdracht begeleid. Deelnemers van de begeleidingsgroep zijn gemeente Amersfoort, HDSR, ODRU, provincie Utrecht, RUD Utrecht, Vitens, Waternet en de vertegenwoordigers van de regievoerdersoverleggen van de RUD Utrecht en de ODRU. Deze begeleidingsgroep krijgt een sturende rol in het kennisnetwerk bodem en grondwater dat in 2024 vorm gaat krijgen. In de werkgroep Bodem in de Omgevingswet (BiO) worden praktijkcasussen behandeld die in 2024 bij het uitvoeren van de nieuwe taken kunnen ontstaan. De werkgroep BiO vormt ook een onderdeel van het kennisnetwerk. Vooralsnog ligt de trekkende rol van de begeleidingsgroep bij de provincie. De werkgroep BiO zal worden aangestuurd door de ODRU. In 2024 zal het kennisnetwerk meer vorm gaan krijgen en zal langzamerhand het stokje overgedragen worden aan de gemeenten en de omgevingsdiensten.

Kosten

De kosten voor de warme overdracht bedragen naar verwachting € 107.000,=. De kosten worden betaald uit de reserve bodemsanering.

9. Ondergrond

De ondergrond (bodem, grondwater en diepe ondergrond) wordt al intensief gebruikt voor bijvoorbeeld kabels en leidingen, ondergronds bouwen, drinkwater en bodemenergie. De drukte in de ondergrond zal in de toekomst alleen maar toenemen (energietransitie, drinkwater, woningbouw, digitalisering en klimaatadaptatie), met als gevolg meer schaarste van de ruimte in de ondergrond. Ook moet er bij al deze activiteiten rekening gehouden worden met de aanwezigheid van bodem- en grondwaterverontreinigingen en moet voorkomen worden dat door deze activiteiten verontreinigingen verspreiden en daarmee schoon grondwater (geschikt voor drinkwater) vervuilen. Er moeten afwegingen en gerichte keuzes gemaakt worden om de ondergrondse ruimte zo goed mogelijk te benutten voor de diverse opgaven, maar ook om de kwaliteit van de ondergrond goed te houden (voor bijvoorbeeld schoon grondwater voor drinkwater).

In het Bodem- en Waterprogramma Provincie Utrecht (2022-2027) is opgenomen dat we als gevolg van de toenemende drukte in de ondergrond meer regie op de ondergrond willen. Hiervoor willen we komende jaren een gebiedsgerichte 3D-systematiek van de ondergrond ontwikkelen, zodat het ondergronds ruimtegebruik gekoppeld wordt aan de kenmerken van de ondergrond en de maatschappelijke opgaven in een gebied. We willen dit van begin af aan samen met stakeholders vormgeven en implementeren. De kamerbrief Water en bodem sturend van november 2022, waarin aangegeven wordt dat meer regie op de ondergrond nodig is, steunt ons om hiermee verder te gaan.

In 2024 stellen we een startnotitie 3D-systematiek van de ondergrond op en zetten de eerste stappen in de ontwikkeling van een gebiedsgerichte 3D-systematiek voor de ondergrond. Een belangrijk aspect wat hierin wordt meegenomen is het gebruik van beschikbare data over de ondergrond en het omzetten naar toepasbare informatieproducten voor opgaven, ruimtelijke ontwikkelingen en het maken van afwegingen.

Verder is de provincie Utrecht al enkele jaren op projectniveau samen met o.a. de gemeenten Utrecht en Veenendaal (waar knelpunten zich al voordoen) aan het kijken naar oplossingen zodat we de ondergrond zo optimaal mogelijk kunnen gebruiken voor de warmtetransitie en voor het grondwater/drinkwater. Hier gaan we in 2024 mee door.

Kosten

De kosten voor de aanpak van de ondergrond zullen terugkomen in een in 2024/2025 nog op te stellen Programma bodem en ondergrond en zijn niet opgenomen in het PUB 2024.

10. Financiën en monitoring

In 2023 is aan het programma bodemsanering een bedrag van € 2,6 mln. uitgegeven. Wij hebben voor het project Ossenwaard Cothen een bedrag van € 55.000,- ontvangen van de woningstichting, die het gesaneerde perceel in eigendom heeft, vanwege ongerechtvaardigde verrijking. Daarnaast is het nazorgfonds Stortplaats Omega te Wilnis opgeheven. Wij hebben uit het nazorgfonds een bijdrage van € 452.772,- ontvangen. Per saldo bedragen onze uitgaven in 2023 derhalve € 2,1 mln. Hiervan in € 1,2 mln. ten laste gekomen van de SPUK bodem middelen en is € 0,9 mln. uit de reserve bodemsanering afkomstig.

We begroten voor de uitvoering van het programma 2024 de volgende posten, zie ook bijlage 1:

I.	Aanpak spoedlocaties en Gebiedsgericht grondwaterbeheer	€ 1.919.989,=
II.	Diffuse verontreiniging	€ 910.000,=
III.	Subsidie bodemsanering	€ 150.000,=
IV.	Nieuwe bedreigingen	€ 2.205.041,=
V.	Nazorg	€ 130.000,=
VI.	Informatiebeheer	€ 265.000,=
VII.	Omgevingswet	€ 107.000,=
VIII.	Overig	€ 1.100.000,=
	TOTAAL	€ 6.787.030,=

Dekking van de geplande uitgaven voor 2024 vindt plaats vanuit:

- SPUK bodem middelen 2021-2023. In totaal is in 2021, 2022 en 2023 voor verschillende onderzoeks- en saneringslocaties voor een bedrag van € 10,9 mln. aan SPUK bodem middelen door het Ministerie van IenW aan ons toegekend. Per 1 januari 2024 resteert hiervan een bedrag van € 8,6 mln. Hierbij dient opgemerkt te worden dat deze middelen projectgebonden zijn en een bestedingsperiode tot uiterlijk 2028 hebben. Voor 2024 wordt verwacht dat een bedrag van € 4,5 mln. uit de SPUK middelen betaald zal worden;
- De egalisatiereserve bodemsanering: per 1-1-2024 is in de reserve € 3,4 mln. aan middelen beschikbaar. Hierin is nog wel een reservering voor de herontwikkeling van de Nedereindse Plas van € 1,1 mln. opgenomen waarmee Provinciale Staten eerder hebben ingestemd. Voor 2024 wordt verwacht dat een bedrag van € 2,3 mln. uit de reserve bodemsanering betaald zal worden. Het restant van de reserve kan dan in 2025 ingezet worden voor projecten waarvoor geen SPUK middelen beschikbaar zijn;
- Nog aan te vragen SPUK bodem middelen 2024.

In bijlage 1 is aangegeven welke posten uit de reserve bodemsanering en welke posten uit de SPUK bodem middelen betaald zullen worden.

Conclusie is dat de beschikbare middelen voldoende zijn om de geplande werkzaamheden uit te voeren. Daarom zullen we dit programma met het totaal beschikbare budget kunnen realiseren.

Verantwoording (provinciaal)

Verantwoording van dit programma zal plaatsvinden in het kader van de management gesprekken door de programmamanager en de financieel controller LLO en in de reguliere P&C cyclus. De verantwoording over de spoedlocaties zal in de eerste helft van het jaar aan Provinciale Staten worden aangeboden en betreft dan de werkzaamheden van het voorgaande jaar. Deze verantwoording zal na instemming door Gedeputeerde Staten als monitoringsrapportage (zie bovenstaand) aan het uitvoeringsteam/IenW worden aangeleverd.

Bijlage 1 Overzicht uitvoeringsprojecten 2024

	naam	UT-code	fase	kosten	S/R*	opmerking
I	AANPAK SPOEDLOCATIES EN GGB					
	Spoedlocaties					
a	regierol	-	algemeen	€ 100.000	R	monitoring en rapportage
	Uitvoeringslocaties					
b	Mastwijkerdijk nabij 96 Montfoort	UT033500039	sanering in voorbereiding	€ 22.000	S	grondwatersanering
c	Woudenbergseweg 68 Maarsbergen	UT033200004	sanering in uitvoering	€ 7.500	S	grondwatersanering
d	Zandpad achterterrein Maarssen	UT033300083	sanering in uitvoering	€ 35.000	S	grondwatersanering
e	Oeverweg 4-6 Montfoort	UT033500004	sanering in uitvoering	€ 0	S	grondwatersanering
f	Oude Postweg 8A Austerlitz	UT035500050	sanering in uitvoering	€ 111.000	S	grondwatersanering
g	Ossenwaard Cothen	UT035200123	sanering in uitvoering	€ 458.700	R	grond- en grondwatersanering
g	Ossenwaard Cothen	UT035200123	sanering in uitvoering	-€ 55.000	R	ongerechtvaardigde verrijking
h	Hoge Rijndijk 8 Woerden	UT063200277	sanering in voorbereiding	€ 900.000	S	grondwatersanering
h	Hoge Rijndijk 8 Woerden	UT063200277	sanering in voorbereiding	-€ 300.000	S	bijdrage eigenaren
	Gebiedsgericht grondwaterbeheer					
i	GGB Woerden	-	in uitvoering	€ 490.789	S	overname pluim Hoge Rijndijk
	Inhuur					
j	inhuur bodemadviseurs	-	algemeen	€ 150.000	R	inhuur bodemadviseurs
	SUBTOTAAL			€ 1.919.989		
II	DIFFUSE VERONTREINIGING					
a	diffuus lood DRV	-	in uitvoering	€ 910.000	S	sanering van toemaakdekgebied
	SUBTOTAAL			€ 910.000		
III	SUBSIDIE BODEMSANERING					
a	particulieren	-	algemeen	€ 150.000	R	afhandeling subsidieaanvragen
	SUBTOTAAL			€ 150.000		
IV	NIEUWE BEDREIGINGEN					
a	PFAS aandachtslocaties	-	in voorbereiding	€ 245.000	S	inventariserend onderzoek
b	GWBG Soestduinen	UT034208890	in uitvoering	€ 328.300	S	aanvullend onderzoek
c	drugslab Spoorlaan 35 Overberg	-	in uitvoering	€ 1.631.741	S	grond- en grondwatersanering
	SUBTOTAAL			€ 2.205.041		
V	NAZORG					
a	Dagra Bunschoten	UT031300001	monitoring nazorg	€ 100.000	S	monitoring grondwater
b	Achter Herenweg 247 DRV	UT073600018	monitoring nazorg	€ 30.000	S	monitoring grondwater
	SUBTOTAAL			€ 130.000		
VI	INFORMATIEBEHEER					
a	knooppunt bodeminformatie	-	algemeen	€ 265.000	R	ontwerpen, inrichten knooppunt
	SUBTOTAAL			€ 265.000		
VII	OMGEVINGSWET					
a	overdracht aan gemeenten	-	algemeen	€ 107.000	R	apparaatskosten gem. taken
	SUBTOTAAL			€ 107.000		
VIII	OVERIG					
a	Nedereindse Plas	-	-	€ 1.100.000	R	bijdrage ruimtelijke ontwikkeling
	SUBTOTAAL			€ 1.100.000		
	TOTAAL			€ 6.787.030		

* S - SPUK bodem, R- Reserve bodemsanering